

Pradžia>Nagrinėjimas teisme>Civilinės bylos>Kurios šalies teismas kompetentingas?**Kurios šalies teismas kompetentingas?**

Slovakija

1 Ar turėčiau kreiptis į bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismą, ar į specializuotą teismą (pavyzdžiui, darbo teismą)?

Iš esmės jurisdikciją pirmosios instancijos procesams civilinėse bylose turi bendrosios kompetencijos teismai, t. y. dažniausiai apylinkės teismas (slovak. *okresný súd*) (Civilinių ginčų proceso kodekso (*Civilný sporový poriadok*, CCAP) 12 straipsnis), o išimtiniais atvejais – apygardos teismas (*krajský súd*) (CCAP 31 straipsnis). Tam tikrais atvejais reikia kreiptis į specializuotą teismą (žr. atsakymą į klausimą Nr. 3).

2 Kai byla teisinga bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismams (t. y. tokias bylas nagrinėti kompetentingiems teismams), kaip žinoti, į kurį teismą kreiptis?

Jurisdikcija nagrinėti bylą iš esmės paprastai suvokiama kaip įvairių rūšių teismams paskirta kompetencija pirmąją instanciją priimti sprendimus bylose. Tai reiškia, kad taip nustatoma, ar sprendimą byloje pirmąją instanciją turėtų priimti apylinkės, ar apygardos teismas. Paprastai apylinkių teismai turi jurisdikciją nagrinėti civilines bylas pirmąją instanciją (CCAP 12 straipsnis). Sprendimus tam tikrose teisės aktais nustatytose bylose pirmąją instanciją priima apygardų teismai (CCAP 31 straipsnis). Pagrindinis kriterijus teismo jurisdikcijai nustatyti yra bylos pobūdis.

Teismo proceso pagrindas yra bylos nagrinėjimas pirmosios instancijos teismuose. Kiekvieną bylą pirmiausia turi išnagrinėti pirmosios instancijos teismas. Apylinkės proceso pradžioje, t. y. tą dieną, kai teismas gauna ieškinį ar pareiškimą, yra lemiamas veiksnys jurisdikcijai nagrinėti bylą iš esmės nustatyti. Apylinkių pasikeitimas proceso eigoje poveikio jau nustatyti jurisdikcijai nagrinėti bylą iš esmės neturi.

Jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės buvimas yra viena iš su teismu susijusių pagrindinių procesinių sąlygų. Teismas *ex officio* patikrina, ar ši sąlyga yra įvykdyta visais proceso etapais ir visais atvejais, taigi, užprotestuoti jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės nereikia. Jeigu teismas nustato, kad jis neturi jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės, jis privalo perduoti bylą kitam teismui, kuris turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Teismas apie tai informuoja ieškovo ar pareiškėją. Jeigu ieškinyje ar pareiškimame jau yra įteiktas atsakovui, teismas tą šalį taip pat turi informuoti, kad perdavė bylą teismui, turinčiam jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės. Ginčas dėl jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės gali kilti tik tarp apylinkės ir apygardos teismų, nes Aukščiausiasis Teismas (slovak. *Najvyšší súd*) negali turėti jurisdikcijos pirmąją instanciją nagrinėti bylą iš esmės. Apylinkės ir apygardos teismų ginčą dėl jurisdikcijos nagrinėti bylą iš esmės sprendžia Aukščiausiasis Teismas, kuris, sprendžiant dėl jurisdikcijos, yra viršesnis už abu minėtus teismus.

2.1 Ar bendrosios kompetencijos civilinių bylų teismai skirstomi į žemesnės ir aukštesnės instancijos teismus (pavyzdžiui, apylinkės teismai priskiriami prie žemesnės, o apygardos teismai – prie aukštesnės instancijos teismų) ir jeigu taip, kuris iš jų kompetentingas nagrinėti mano bylą?

Slovakijos Respublikos teismų sistema yra trijų lygių: apylinkių teismai, apygardų teismai ir Aukščiausiasis Teismas. Apylinkių teismai turi jurisdikciją nagrinėti civilines bylas pirmąją instanciją (CCAP 12 straipsnis). Apygardų teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylą antrąją instanciją, t. y. apeliacine tvarka apskųstus apylinkių teismų sprendimus visada nagrinėja apygardų teismai. Išimtį sudaro ginčai, kylantys dėl abstrakčiosios peržiūros vartotojų bylose, kurias apygardų teismai (Bratislavos apygardos teismas, Banskos Bistricos apygardos teismas ir Košicės apygardos teismas) savo apylinkėse nagrinėja pirmąją instanciją (CCAP 31 straipsnis).

2.2 Teritorinis teisingumas (byla teisinga miesto A ar miesto B teismui)?

Teritorinė jurisdikcija reglamentuojama Civilinių ginčų proceso kodekse ir Civilinio ne ginčų proceso kodekse (slovak. *Civilný mimosporový poriadok*, CMP). Nuostatos dėl teritorinės jurisdikcijos lemia, kuris pirmosios instancijos teismas, t. y. kuris konkretus teismas iš visų teismų, turinčių jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, turėtų nagrinėti bylą ir joje priimti sprendimą. Taikytinuose teisės aktuose skiriama bendroji teritorinė jurisdikcija ir specialioji teritorinė jurisdikcija. Nustatant teismo teritorinę jurisdikciją, pirmenybė teikiama specialiajai teritorinei jurisdikcijai. Jeigu šiuo metodu jurisdikcijos nustatyti negalima, taikoma bendroji teritorinė jurisdikcija. Teritorinė jurisdikcija taip pat gali būti pasirenkama (alternatyvioji / fakultatyvinė). Jeigu teritorinė jurisdikcija yra pasirenkama, ieškovas gali pasirinkti, ar pateikti ieškinį atsakovo bendrosios kompetencijos teisme, ar kitame CCAP nurodytame teisme. Kai teritorinė jurisdikcija yra išimtinė, yra išvardyti atvejai, kai teritorinę jurisdikciją turi ne atsakovo bendrosios kompetencijos teismas. Tai reiškia, kad tam tikras teismas turi jurisdikciją, neatsižvelgiant į tai, ar atsakovo bendrosios kompetencijos teismas yra kitas teismas, ir neatsižvelgiant į galimybę savo nuožiūra pasirinkti teismą konkrečioje byloje.

2.2.1 Bendroji teritorinio teisingumo taisyklė**Ginčo tvarka nagrinėjamos bylos**

Remiantis CCAP nuostatomis, atsakovo bendrosios kompetencijos teismas visada turi teritorinę jurisdikciją, jeigu nenumatyta kitaip (CCAP 13 straipsnis). Asmens bendrosios kompetencijos teismas yra teismas, kurio apylinkėje yra asmens nuolatinė gyvenamoji vieta (CCAP 14 straipsnis). Juridinio subjekto bendrosios kompetencijos teismas yra teismas, kurio apylinkėje yra juridinio asmens registruotoji būstinė (CCAP 15 straipsnio 1 dalis). Užsienio juridinio subjekto bendrosios kompetencijos teismas yra teismas, kurio apylinkėje yra užsienio juridinio subjekto padalinys Slovakijos Respublikoje (CCAP 15 straipsnio 2 dalis).

Jeigu bendrosios kompetencijos teismo tokiu būdu nustatyti negalima, bendrosios kompetencijos teismu laikomas teismas, kurio apylinkėje buvo asmens arba juridinio subjekto paskutinė nuolatinė gyvenamoji vieta arba registruotoji būstinė Slovakijos Respublikoje; o jeigu tokio teismo nėra, tada jurisdikciją turi teismas, kurio apylinkėje asmuo turi turto (CCAP 16 straipsnis).

Valstybės bendrosios kompetencijos teismas yra teismas, kurio apylinkėje įvyko faktas, dėl kurio pateiktas ieškinys (CCAP 17 straipsnis).

Ne ginčo tvarka nagrinėjamos bylos

Ne ginčo tvarka nagrinėjamos bylose (CMP 3 straipsnis) teritorinę jurisdikciją turi įstatymu paskirtas teismas. Jeigu teritorinės jurisdikcijos taip nustatyti negalima, teritorinę jurisdikciją turi ieškovo bendrosios kompetencijos teismas.

2.2.2 Bendrosios taisyklės išimtys**2.2.2.1 Kada galiu pasirinkti, į kurį teismą kreiptis: į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą) ar kitą teismą?**

Alternatyvioji jurisdikcija (neprivalomai pasirinkta jurisdikcija) atspindi ieškovo teisę vietoje atsakovo bendrosios kompetencijos teismo pasirinkti teismą, turintį jurisdikciją pagal CCAP 19 straipsnį. Teritorinę jurisdikciją turi ne tik atsakovo bendrosios kompetencijos teismas, bet ir teismas, kurio apylinkėje:

- yra atsakovo darbo vieta pagal jo darbo sutartį;
- įvyko aplinkybės, dėl kurių atsirado teisė pateikti ieškinį dėl žalos atlyginimo;
- yra atsakovo-juridinio subjekto padalinys, jeigu ginčas susijęs su tuo padaliniu;

- d) yra ieškovo-vartotojo nuolatinė gyvenamoji vieta, jeigu ginčas yra vartotojo ginčas arba jeigu procesas vyksta dėl ginčo, susijusio su vartotojų arbitražu;
- e) yra ieškovo nuolatinė gyvenamoji vieta arba registruotoji būstinė, arba, užsienio juridinio subjekto atveju, ieškovo organizacinio padalinio vieta, jeigu ginčas vyksta dėl kovos su diskriminacija.

2.2.2.2 Kada turiu kreiptis ne į atsakovo gyvenamosios vietos teismą (pagal bendrąją taisyklę nustatytą teismą), o į kitą teismą?

Išimtinė jurisdikcija **ginčo tvarka nagrinėjamosiose bylose** reiškia, kad ieškovas vietoje atsakovo bendrosios kompetencijos teismo privalo pasirinkti teismą, turintį jurisdikciją pagal CCAP 20 straipsnį. Tai reiškia, kad toliau nurodytais atvejais teritorinę jurisdikciją nagrinėti bylą turi teismas:

- a) kurio apylinkėje yra nekilnojamasis turtas, kai ginčas susijęs su daiktine (lot. *in rem*) teise į nekilnojamąjį turtą;
- b) kurio apylinkėje vykdomas paveldėjimo procesas, kai ginčas susijęs su paveldėjimo procesu;
- c) kurio apylinkėje atliekamas vykdymo procesas, jeigu ginčas kilo dėl ypatingo proceso pobūdžio;
- d) kurio apylinkėje vykdomas bankroto arba restruktūrizavimo procesas, jeigu ginčas kilo dėl ypatingo proceso pobūdžio, išskyrus procesą dėl susitarimo dėl nedalomo sutuoktinių turto;
- e) kurio apylinkėje yra arbitražo vieta, jeigu procesas vyksta dėl ginčų, susijusių su arbitražo procesu, išskyrus vartotojų arbitražą; jeigu arbitražo vieta yra ne Slovakijos Respublikoje, jurisdikciją nagrinėti bylą turi teismas, kurio apylinkėje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta arba jo registruotosios būstinės ar, užsienio juridinio subjekto atveju, organizacinio padalinio adresas; jeigu atsakovas Slovakijos Respublikoje neturi nuolatinės gyvenamosios vietos arba registruotosios būstinės ar, užsienio juridinio subjekto atveju, organizacinio padalinio adreso, tada jurisdikciją nagrinėti bylą turi teismas, kurio apylinkėje yra ieškovo nuolatinė gyvenamoji vieta arba jo registruotosios būstinės ar, užsienio juridinio subjekto atveju, organizacinio padalinio adresas.

Išimtinė jurisdikcija **ne ginčo tvarka nagrinėjamosiose bylose** reiškia, kad vietoje bendrosios kompetencijos teismo jurisdikciją turi toliau nurodytas teismas: teritorinę jurisdikciją procese dėl **santuokos nutraukimo** turi teismas, kurio apylinkėje buvo sutuoktinių paskutinės bendros gyvenamosios vietos adresas, jeigu bent vienas iš jų dar gyvena toje apylinkėje. Priešingu atveju teritorinę jurisdikciją turi sutuoktinis, kuris nepateikė ieškinio, bendrosios kompetencijos teismas. Jeigu tokiu būdu teismo jurisdikcijos nustatyti negalima, jurisdikciją turi ieškovo bendrosios kompetencijos teismas (CMP 92 straipsnis).

Teritorinę jurisdikciją procese dėl **santuokos pripažinimo negaliojančia** arba jos **negaliojimo fakto nustatymo** turi teismas, kurio apylinkėje buvo sutuoktinių paskutinės bendros gyvenamosios vietos adresas, jeigu bent vienas iš jų dar gyvena toje apylinkėje. Priešingu atveju teritorinę jurisdikciją turi sutuoktinis, kuris nepateikė ieškinio, bendrosios kompetencijos teismas. Jeigu tokiu būdu teismo jurisdikcijos nustatyti negalima, jurisdikciją turi vieno iš sutuoktinių bendrosios kompetencijos teismas (CMP 101 straipsnis).

Teritorinę jurisdikciją bylose dėl **teisminės nepilnamečių apsaugos** turi teismas, kurio apylinkėje yra nepilnamečio gyvenamoji vieta, nustatyta jo tėvų susitarimu arba pagal teisės aktus proceso pradžioje (CMP 112 straipsnio 1 dalis).

Teritorinę jurisdikciją bylose dėl **įvaikinimo** turi teismas, kurio apylinkėje yra vaiko gyvenamoji vieta, nustatyta jo tėvų susitarimu arba pagal teisės aktus proceso pradžioje. Jeigu tokio teismo nėra, jurisdikciją nagrinėti bylą turi teismas, kurio apylinkėje vaikas gyvena (CMP 136 straipsnis).

Teritorinę jurisdikciją bylose dėl **teisinio veiksnio** turi teismas, kurio apylinkėje yra asmens, kurio veiksnio klausimas sprendžiamas, gyvenamoji vieta (CMP 232 straipsnis).

Teritorinę jurisdikciją bylose dėl **asmens priverstinio gydymo medicinos įstaigoje leistinumo** turi teismas, kurio apylinkėje yra medicinos įstaiga (CMP 252 straipsnis).

Teritorinę jurisdikciją bylose dėl **globėjo skyrimo** turi teismas, kurio apylinkėje yra atitinkamo asmens gyvenamoji vieta; jeigu tokio teismo nėra, jurisdikciją turi teismas, kurio apylinkėje asmuo turi turto (CMP 273 straipsnis).

Teritorinę jurisdikciją bylose dėl **asmens paskelbimo mirusiu** turi asmens, kurį norima paskelbti mirusiu, bendrosios kompetencijos teismas (CMP 220 straipsnis).

Teritorinę jurisdikciją bylose dėl **paveldėjimo** turi teismas, kurio apylinkėje:

- a) testatoriaus mirties metu buvo jo gyvenamoji vieta;
- b) yra testatoriaus turtas, jeigu jurisdikcija nėra nustatyta pagal a punktą;
- c) testatoriaus mirė, jeigu jurisdikcija nėra nustatyta pagal a arba b punktus (CMP 158 straipsnis).

Vėlesniame procese dėl paveldėjimo teritorinę jurisdikciją turi paveldėjimo procesą baigęs teismas (CMP 159 straipsnis).

Jeigu vykstant paveldėjimo procesui teismas turi patvirtinti nepilnamečio paveldėtojo ieškinį, jurisdikciją ieškiniui patvirtinti turi teismas, kuriame vyksta paveldėjimo procesas (CMP 160 straipsnio 1 dalis).

Teritorinę jurisdikciją bylose dėl **notarinio saugojimo** turi teismas, kurio apylinkėje yra notaro, saugančio pinigus, daiktus ar vertybinius popierius, registruotoji būstinė (CMP 334 straipsnis).

Teritorinę jurisdikciją bylose dėl **banko ar užsienio banko padalinio išduoto ir prarasto vertybinio popieriaus teismo pakeitimo** turi teismas, kurio apylinkėje yra banko arba užsienio banko padalinio registruotoji būstinė. Kitais atvejais jurisdikciją bylose dėl dokumento teismo pakeitimo turi ieškovo bendrosios kompetencijos teismas. Jeigu ieškovas bendrosios kompetencijos teismo Slovakijos Respublikoje neturi, jurisdikciją turi teismas, kurio apylinkėje yra mokėjimo vieta (CMP 311 straipsnis).

2.2.2.3 Ar šalys gali pasirinkti teismą, kuris paprastai nebūtų kompetentingas nagrinėti bylą?

Ne.

3 Kai byla teisinga specializuotiems teismams, kaip sužinoti, į kurį teismą reikėtų kreiptis?

Specializuotų teismų jurisdikcija reglamentuojama CMP 22–33 straipsniuose; konkrečiai, specializuoti teismai turi jurisdikciją:

- a) procesuose dėl įsakomųjų vekselių ir čekių;
- b) darbo ginčuose;
- c) bankroto ir restruktūrizavimo procesuose;
- d) ginčuose dėl pramoninės nuosavybės;
- e) ginčuose dėl nesąžiningos konkurencijos ir autorių teisių;
- f) ginčuose, kylančiuose dėl ekonominės konkurencijos;
- g) ginčuose dėl arbitražo proceso;
- h) ginčuose, kylančiuose dėl susitarimų akcijų biržoje;
- i) ginčuose dėl sutarties, darbų koncesijų sutarties arba preliminariosios sutarties pripažinimo negaliojančia;
- j) ginčuose, kylančiuose dėl abstrakčiosios peržiūros vartotojų bylose;
- k) ginčuose dėl branduolinės žalos atlyginimo;
- l) bylose dėl kitoje ES valstybėje narėje skirtų laikinųjų apsaugos priemonių, taikomų civilinėse bylose.

Paskutinis naujinimas: 06/05/2024

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija

nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.